

Ομιλία κ. Γ. Χατζηδημητρίου
Πρύτανη Πανεπιστημίου «Μακεδονία»
Θεσσαλονίκη, Δευτέρα 11 Απριλίου 2011

Έρευνα, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα: Προκλήσεις και Εμπόδια

Θα ξεκινήσω την εισήγησή μου με τη θλιβερή διαπίστωση ότι το θέμα που συζητάμε και αναλύουμε σήμερα, *“Το Πέρασμα της Καινοτομίας και της Έρευνας στην Παραγωγική Διαδικασία”*, θα έπρεπε να έχει ενσωματωθεί, να έχει γίνει αναπόσπαστο τμήμα του μηχανισμού της Ελληνικής οικονομίας και να λειτουργεί πλέον αυτόματα και αποτελεσματικά τουλάχιστον εδώ και δέκα χρόνια. Αντιθέτως, είναι διαπιστωμένη η έλλειψη κουλτούρας ενθάρρυνσης και στήριξης της καινοτομίας, αυτό που ονομάζουμε «καινοτομικό περιβάλλον» ή «κουλτούρα καινοτομίας», στο μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με κάποιες φωτεινές εξαιρέσεις τα τελευταία χρόνια. Ο διαγωνισμός *“Έρευνας και Καινοτομίας”* και οι σχετικές με αυτόν εκδηλώσεις που διοργανώνει και χρηματοδοτεί η Eurobank αποτελούν μία από αυτές. Θεωρώ ότι ο διαγωνισμός και οι εκδηλώσεις θα συνεισφέρουν ουσιαστικά στη δημιουργία κουλτούρας καινοτομίας στην Ελληνική πραγματικότητα και θέλω να συγχαρώ τη διοίκηση της Eurobank για την πρωτοβουλία αυτή.

Η καινοτομία είναι προϊόν, είναι “παιδί” της έρευνας. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι σήμερα η αποτελεσματική και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα βασίζεται σε μεγάλο πλέον βαθμό στην καινοτομία. Συνεπώς, έρευνα, καινοτομία και διεθνής ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Η ανταγωνιστικότητα όμως μιας οικονομίας και η ύπαρξη προοπτικής βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης εξαρτώνται όλο και περισσότερο τόσο από την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της οικονομίας αυτής στο διεθνοποιημένο περιβάλλον, αλλά και από το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και λειτουργίας της επιχειρηματικότητας που διαμορφώνει η Πολιτεία. Θεωρείται πλέον δεδομένο διεθνώς ότι σε όποια οικονομία η Πολιτεία δεν στηρίζει και δεν διευκολύνει την έρευνα, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, οι προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης και, συνεπώς, οι προοπτικές βελτίωσης της κοινωνικής ευημερίας είναι πολύ περιορισμένες, αν όχι ανύπαρκτες. Η Ελληνική πραγματικότητα δείχνει ότι η έρευνα, η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα πρέπει να στηριχθούν και να ενθαρρυνθούν πολύ περισσότερο από την Πολιτεία, αλλά και από την κοινωνία, εάν ως Πολιτεία και κοινωνικό σύνολο θέλουμε να ξεπεράσουμε την πολύ δύσκολη περίοδο που διέρχεται σήμερα η Ελλάδα και να δούμε καλύτερες ημέρες στο ορατό μέλλον.

Πολλά είναι αυτά που πρέπει να γίνουν ακόμη στη χώρα μας για τη διευκόλυνση της εφαρμογής των αποτελεσμάτων της έρευνας στην παραγωγική διαδικασία από νέες καινοτόμες επιχειρήσεις. Μεταξύ των πλέον πολυσυζητημένων είναι:

1. η μείωση των διοικητικών και ρυθμιστικών εμποδίων, δηλαδή της

γραφειοκρατίας, στη διαδικασία της έκδοσης άδειας έναρξης λειτουργίας μιας νέας επιχείρησης και η απλούστευσή της, καθώς και η μείωση του κόστους έκδοσής της,

2. η παροχή καθοδήγησης, πληροφόρησης και συμβουλευτικής βοήθειας στις ρυθμιστικές διαδικασίες,
3. οι χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές των κερδών των νεοϊδρυθέντων καινοτόμων επιχειρήσεων, των επονομαζόμενων start-ups, για τα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους, και
4. η διασφάλιση πηγών και ευνοϊκότερων όρων χρηματοδότησης των νέων καινοτόμων επιχειρήσεων.

Διεθνώς, το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας και της καινοτομίας παράγονται σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα και Εργαστήρια, πολλά από τα οποία δεν είναι δημόσια ιδρύματα και η εφαρμοσμένη έρευνα που διεξάγεται σ' αυτά χρηματοδοτείται από επιχειρηματικά κεφάλαια. Ωστόσο, διεθνώς, μεγάλο μέρος της εφαρμοσμένης έρευνας που διεξάγεται και στα δημόσια ιδρύματα επίσης χρηματοδοτείται από επιχειρηματικά κεφάλαια.

Καθώς στα ιδρύματα αυτά δεν υπάρχει εμπλοκή του δημόσιου τομέα λόγω της ιδιωτικής χρηματοδότησης, οι διαδικασίες διάχυσης είναι σχετικά απλές και τα καινοτομικά προϊόντα της έρευνας διοχετεύονται άμεσα στις επιχειρήσεις και στην πραγματική οικονομία, με ευεργετικά αποτελέσματα για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων που επενδύουν τα κεφάλαια αυτά στην έρευνα και την καινοτομία, και κατ' επέκταση για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών.

Στη χώρα μας η χρηματοδότηση εφαρμοσμένης έρευνας στα Πανεπιστήμια από ιδιωτικά κεφάλαια είναι ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο θέμα, τόσο λόγω του ασφυκτικά γραφειοκρατικού θεσμικού πλαισίου και της έλλειψης οικονομικών κινήτρων για τους ερευνητές, αλλά και λόγω της δαιμονοποίησης και απόρριψης από σημαντικό μέρος της Πανεπιστημιακής Κοινότητας της χρηματοδότησης της εφαρμοσμένης έρευνας από επιχειρηματικά κεφάλαια. Η κατάσταση αυτή έχει δημιουργήσει ένα μεγάλο, ποιοτικό και ποσοτικό, κενό μεταξύ της εφαρμοσμένης έρευνας που διεξάγεται στα Πανεπιστήμια και του παραγωγικού ιστού της Ελληνικής οικονομίας, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που αυτό συνεπάγεται για την ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, της Ελληνικής οικονομίας.

Ωστόσο, πιστεύω πως αν απλοποιούνταν το θεσμικό πλαίσιο και εξαλείφονταν τα γραφειοκρατικά και οικονομικά αντικίνητρα και οι περιορισμοί που υπάρχουν για τους ερευνητές όσον αφορά τη διάχυση του προϊόντος της έρευνάς τους και την ανταμοιβή τους, η αλλαγή της κουλτούρας θα ήταν θέμα χρόνου. Θεωρώ ότι αυτό είναι ένα θέμα που η Πολιτεία θα πρέπει να το μελετήσει πολύ προσεκτικά, καθώς η διευθέτησή του θα έχει δύο ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις:

1. Θα δημιουργήσει νέες μεγάλες δυνατότητες χρηματοδότησης της βασικής και της

εφαρμοσμένης έρευνας, αποδεδειγμένα την από τη δημόσια χρηματοδότηση που είναι η κύρια πηγή σήμερα, και

2. θα οδηγήσει σε ευρύτερη και αποτελεσματικότερη σύνδεση σημαντικού μέρους της πανεπιστημιακής ερευνητικής κοινότητας με τις επιχειρήσεις και την παραγωγική διαδικασία, με ευεργετικές ποιοτικές και ποσοτικές επιπτώσεις για την έρευνα και την παραγωγή καινοτομίας, την οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την κοινωνική ευημερία.

Ωστόσο, θέλω να τονίσω για άλλη μια φορά ότι για να έχει η παραγωγή καινοτομίας τα ευεργετικά της αποτελέσματα, θα πρέπει η Πολιτεία να διαμορφώσει ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο και για την εμπορική αξιοποίησή της. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται όλα όσα ανέφερα προηγουμένως για την ενθάρρυνση και στήριξη της καινοτομίας επιχειρηματικότητας από την Πολιτεία, είτε αυτό αφορά την αξιοποίηση της καινοτομίας με την ίδρυση νέων μικρομεσαίων επιχειρήσεων, είτε την αξιοποίησή της από υπάρχουσες επιχειρήσεις κάθε μεγέθους.

Θα ολοκληρώσω τονίζοντας ότι σημαντικές αλλαγές πρέπει να υπάρξουν και στις Ελληνικές επιχειρήσεις όσον αφορά την αξιοποίηση της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να επενδύσουν πολύ περισσότερα κεφάλαια στην έρευνα και την παραγωγή καινοτομίας, είτε διεξάγεται εντός της επιχείρησης είτε εκτός. Αυτό συνεπάγεται επένδυση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις και στο ανθρώπινο δυναμικό τους, έτσι ώστε να έχει σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις και τεχνογνωσία, να είναι επαρκώς καταρτισμένο στις νέες τεχνολογίες και να μπορεί να εντοπίσει, να αξιολογήσει και να εφαρμόσει αποτελεσματικά την καινοτομία στην παραγωγική διαδικασία της επιχείρησης. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό στην επιχειρηματική κοινότητα ότι χωρίς κατάλληλα εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό, η καινοτομία δεν είναι δυνατό να φέρει τα ευεργετικά της αποτελέσματα στην ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης.

Εδώ βέβαια υπεισέρχεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος και κυρίως των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ, όσον αφορά την παραγωγή νέων πτυχιούχων εφοδιασμένων με τις γνώσεις και τις δεξιότητες που χρειάζονται οι επιχειρήσεις για να εφαρμόσουν τις καινοτόμες μεθόδους παραγωγής και διοίκησης γενικότερα. Επειδή όμως αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο θέμα και ο χρόνος που έχω εξαντλήθηκε, αφήνω να συζητήσουμε αυτό το εξίσου σημαντικό θέμα στο τέλος, όταν θα τεθούν ερωτήματα.

Γιάννης Αθ. Χατζηδημητρίου
Πρύτανης Πανεπιστημίου Μακεδονίας